

Yttrande över remiss från Jordbruksverket avseende Inbjudan att lämna synpunkter och bedömningar av konsekvenser, regeringsuppdrag zoonoser

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) anser att utredningen är av betydelse för att minska risken för framtida uppkomst och spridning av nya och gamla zoonotiska smittor med betydande påverkan på folkhälsan. Utredningen kan även ha betydelse för att minska risken för överföring av befintliga zoonotiska smittor mellan tama djur – vilda djur – människa.

I remissen efterfrågas synpunkter på fyra förslag (se under Generella synpunkter) som kan minska risken för överföring av zoonotiska smittor, samt uppskattningar av ekonomiska konsekvenser som kan uppstå för verksamhetsutövaren som följd av förslagen, samt beskrivning av bakomliggande antaganden till uppskattningarna.

SLU ger härmed kommentarer på de fyra förslagen. Däremot anser SLU att det är utredningens uppdrag att uppskatta ekonomiska kostnader och beskriva antaganden för dessa. SLU kan bistå i en sådan utredning om ett specifikt uppdrag ges till myndigheten, men anser inte att ett sådant omfattande arbete ryms i ett remissvar.

Generella synpunkter

SLU anser att de fyra förslagen i remissen (se punkt 1-4 nedan) är betydelsefulla för att minska risken för överföring av zoonotiska smittämnen. I stort speglar de även vad som måste införas med anledning av EU:s djurhälsoförordning.

- 1. Den offentliga kontrollen av djurhälsa och smittskydd behöver utvecklas och förstärkas med ytterligare resurser.*
- 2. Införa en obligatorisk förprovning utifrån smittskyddsaspekter vid nybyggnation och större ombyggnation av djurstallar.*
- 3. Djurhållare ska ha smittskyddsplaner avseende förebyggande hantering av smittskyddsrisiker i sin verksamhet samt för beredskap vid eventuell smitta.*

4. Djurhållare ska tillse att samtliga som arbetar i djurhållningen är informerade och förstår smittskyddsplan och smittskyddsregler.

SLU anser att det kan krävas en differentiering av åtgärder utifrån en djurbesättnings storlek och driftsform. Det bör även säkerställas att djurhållaren får stöd att utforma förslag till punkterna 3 och 4 eftersom det kan vara ett omfattande arbete för en mindre djurhållare. Det är viktigt att beakta om nyttan av insatserna står i proportion till extra arbete och kostnader.

SLU tackar för möjligheten att ge förslag på de preliminära förslagen och återkommer gärna med ytterligare synpunkter då utredningen har kommit lite längre.

SLU kan bidra med ytterligare analyser, inklusive ekonomiska, om ett sådant finansierat uppdrag ges till myndigheten.

Nationellt centrum för djurvälstånd (SCAW) vid SLU har inkommit med mer specifika synpunkter på förslaget med avseende på djurskydd och djurvälstånd. Dessa synpunkter presenteras i sin helhet i bilagan.

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av prodekan Margareta Emanuelson efter föredragning av koordinatör Linda Ferngren. Innehållet har utarbetats av universitetslektor Sofia Boqvist vid institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap samt kvalificerad handläggare Elina Åsbjer och professor Lotta Berg vid Nationellt centrum för djurvälstånd.

Margareta Emanuelson

Linda Ferngren

Bilaga

Synpunkter från Nationellt centrum för djurvälstånd (SCAW)

SCAW stöder förslagen men ser risker med att den offentliga kontrollen kan komma att påverkas negativt om kontrollmyndigheten åläggs ytterligare uppgifter utan att tillräckliga medel tillförs. Vidare ser SCAW att flera djurskyddsaspekter av stor betydelse för smittskyddet behöver föras in i utredningen.

SCAW är positiv till att den offentliga kontrollen av djurhälsa och smittskydd utvecklas, men ser stort behov av att det även tillförs resurser för en sådan utveckling så att inte andra delar av den offentliga kontrollen, så som djurskyddet, drabbas negativt.

SCAW ser mycket positivt på att utredningen lyfter betydelsen av förprovning även från smittskyddssynpunkt. SCAW ser behov av att en sådan utökning av förprovningen tillförs resurser samt att viktiga djurskyddsaspekter av betydelse för smittskyddet också omfattas.

SCAW är positiv till att djurhållare ska ha smittskyddsplaner och beredskap för hantering av smitta och ser ett stort behov av att vissa djurskyddsaspekter omfattas i en sådan plan, dels för att vissa djurskyddsaspekter har betydelse för smittskyddet, dels för att vissa smittskyddsåtgärder kan få betydelse för djurskyddet.

SCAW kan se att det kan behöva tydliggöras att samtliga som arbetar med djurhållning är informerade om smittskyddsplan och smittskyddsregler, även om detta i grunden är krav som kan anses falla under de kompetenskrav som redan finns enligt djurskyddslagen och de djurslagsspecifika föreskrifterna.

Specifika synpunkter

1. *Den offentliga kontrollen av djurhälsa och smittskydd behöver utvecklas och förstärkas med ytterligare resurser.*
  - a) Att utöka den offentliga kontrollen till att i större omfattning även omfatta smittskydd är positivt, men kommer att medföra behov av ökade resurser till den offentliga kontrollen. SCAW ser annars en risk med att resurser kan komma att tas från andra delar av länsstyrelsernas offentliga kontroll, såsom djurskyddet. Viss samordning av kontrollen kan såklart ske med djurskyddskontrollen, men kontroll av smittskydd kan innebära ett större behov av att länsveterinärer deltar i kontrollen, vilket kan ta tid från länsveterinärernas övriga arbete.
  - b) Inget att tillägga
  - c) SCAW vill bara tillföra att det utöver förordning 2016/429 även i djurskyddslagen (2018:1192) framgår att djur ska skyddas mot

sjukdom, och att djurhållare ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurens behov. Krav på kunskap och färdigheter finns även i flera av de djurslagsspecifika föreskrifterna.

2. *Införa en obligatorisk förprovning utifrån smittskyddsaspekter vid nybyggnation och större ombyggnationer av djurstallar.*
  - a) En mer omfattande förprovning som i större grad beaktar smittskyddsaspekter än vad som görs idag är positivt, men kommer att kräva mer resurser av länsstyrelserna och större involvering av länsveterinärerna. SCAW ser ett behov av att resurser tillförs till länsstyrelserna för att kunna genomföra detta, för att inte riskera att andra delar av länsstyrelsernas offentliga kontroll, såsom kontroll av djurskyddet, får minskade resurser. Likaså kan en förprovning som även inkluderar smittskydd komma att bli ekonomiskt lönsamt i framtiden för en lantbrukare som ökar sina möjligheter att skydda sig mot eller hantera bekräftad smitta.
  - b) En utökad förprovning kan komma att innebära längre handläggningstider. Samtidigt så innebär förprovingen en kostnadsfri tjänst för lantbrukarna som minskar risken för att i ett senare skede behöva bygga om icke fungerande stallar.
  - c) Det har tidigare föreslagits på politisk nivå att kravet på förprovning ska tas bort, och riksdagen beslutade i april 2019 om ett tillkännagivande om att förprovingen vid byggande av djurstallar ska avskaffas. Att ta bort kravet på förprovning vore mycket olyckligt från djurskyddssynpunkt. SCAW ser därför positivt på förslaget om behovet av förprovning även från smittskyddssynpunkt, vilket belyser behovet av förprovning, och att det därför finns utökade skäl till att förprovingen kvarstår. En förprovning från smittskyddssynpunkt kan även få positiva konsekvenser för djurvälståndet, utöver att det är ett steg i smittskyddsarbetet.

SCAW anser vidare att utöver de aspekter som tagits upp i punktform på sida 5 så bör även följande aspekter läggas till och bedömas under en förprovning från smittskyddssynpunkt:

    - Huruvida djurhållaren har en plan för, och har vetskap om att det finns kapacitet för att snabbt avliva djur på ett djurskyddsmässigt acceptabelt sätt i stora besättningar. Exempelvis kan djurhållare behöva en plan för leverans av koldioxid vid avlivning av värphöns. Otillräcklig kapacitet att snabbt kunna avliva djur kan leda till att djuren blir lidande och ökar risken för smittspridning; fler djur hinner bli smittade och utveckla symtom och det kan bli en kraftig uppförökning av virus, med ökad risk för smittspridning inom anläggningen vilket kan öka risken för spridning till människa vid zoonotisk smitta.

- Hur behov av avstängning av tillgänglig yta så som verandor, inhägnader för utevistelse eller transportförbud etc., kan komma att påverka beläggningsgraden inne i stallarna och därmed både djurskyddet och spridningen av eventuell smitta inne i stallarna. Att stänga av verandor som ingår i djurens tillgängliga yta kan leda till kraftig överbeläggning inne i byggnaden med försämrad inomhusmiljö, försämrad luftkvalitet och ökade luftföroreningar som följd, vilket kan leda till stress och försämrad välfärd hos djuren. En för hög beläggningsgrad, stressade djur och täta djurkontakter kan leda till en mycket snabb smittspridning och uppförökning av virus.
  - Antalet djur på en anläggning bör rimligtvis kunna begränsas, vilket det idag saknas lagstöd för. Trenden har gått mot att bygga allt större anläggningar inom kommersiell gris- och fjäderfåhållning och vidare har t ex Jordbruksverket i sina föreskrifter för hållande av gris tillåtit större avdelningar med fler grisar per avdelning.
Det har visat sig vara mycket sårbart att ha ett stort antal djur inom ett begränsat område. Antalet djur per djurhus bör också ses över, eftersom en smitta som introducerats i ett djurhus/avdelning kan hinna spridas till fler individer ju fler djur som finns i avdelningen. När fler djur smittas kan det bli en kraftig uppförökning av virus, vilket utgör en risk för folkhälsan vid zoonotisk smitta. Utöver djur- och folkhälsoaspekterna så kan introduktion av smitta i en mycket stor besättning även få konsekvenser på samhällsnivå när vissa slutprodukter kan bli en bristvara. Vidare är det ett stort slöseri med resurser när tusentals individer behöver avlivas och/eller ägg kasseras, vilket även är negativt ur ett hållbarhetsperspektiv.
  - System för tillsyn av djuren behöver ses över, och tas med i en förprövning. Det finns en större risk att en smitta som introduceras hinner få fäste och spridas i en större besättning än i en mindre besättning, innan den upptäcks, genom att ”spädningseffekten” blir större och den procentuella avvikelsen i form av t ex ökad mortalitet, minskad vatten- och foderkonsumtion eller äggdropp initialt blir mindre i en stor besättning med många djur per avdelning, vilket skulle kunna leda till senare detektion. Tillsynskravet är ett krav enligt djurskyddslagstiftningen, men har stor påverkan även på smittskyddet.
3. *Djurhållare ska ha smittskyddsplaner avseende förebyggande hantering av smittskyddsrisiker i sin verksamhet samt för beredskap vid eventuell smitta.*
- a) Förebyggande arbete kan leda till initialt ökade kostnader, men bör ses som en försäkring mot större kostnader vid ett sjukdomsutbrott.

- b) Inget att tillägga
  - c) I en sådan plan behöver möjligheterna till att snabbt kunna avliva sina djur på ett djurskyddsmässigt acceptabelt sätt finnas med, liksom en plan för tillsyn och tidig detektion, se punkten 2. I en smittskydds- och beredskapsplan behöver det även tas hänsyn till hur de åtgärder man planerar för kan påverka djurskyddet, t ex om djuren stängs in på ytor som inte uppfyller minikraven enligt djurskyddsföreskrifterna, etc. Att möjliggöra för djur att gå ute kan vara av stor betydelse för deras välfärd, samtidigt som risken för kontakt med vilda djur och därmed smitta ökar. Smittskyddsplaner är således en viktig del för att möjliggöra fortsatt utevistelse och bör inte resultera i att djuren generellt inte tillåts vistas ute.
4. *Djurhållare ska tillse att samtliga som arbetar i djurhållningen är informerade och förstår smittskyddsplan och smittskyddsregler.*
- a) Inget att tillägga
  - b) Inget att tillägga
  - c) SCAW vill poängtera att det enligt djurskyddslagen finns ett kompetenskrav om att den som håller djur *eller på annat sätt tar hand om djur* ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurens behov. Krav på kompetens (kunskaper och färdigheter) ställs även i de djurslagsspecifika föreskrifterna. För att tillse djurens behov och uppfylla djurskyddslagens krav på att skydda djuren mot onödigt lidande och sjukdom, liksom att klara av den dagliga skötseln av djuren och upprätthålla en god djurhälsa och djurvälfärd, menar SCAW att det är en förutsättning att de som arbetar i djurhållningen är insatta i såväl skötselplaner, djurskydd som smittskyddsplaner. Det kan dock finnas behov av ytterligare förtydliga detta i föreskrifter.